

משרד החינוך
אגף בכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
הוועדה הבינמשרדית לצעצועים מסוכנים

סימוכין: 023/03/02/09 מניעת השימוש בצעצועים מסוכנים
אביטל אפל-פנקס ולירי אנדי-פינדלינג

נייר עמדה לרשויות מקומיות בנושא: מניעת השימוש בצעצועים מסוכנים

רקע

מדי שנה נפגעים ילדים ובני נוער כתוצאה משימוש בתרסיסי שלג, חזיזים, זיקוקים, נפצים, פיקות וחומרי נפץ אחרים. עיקר הפגיעות מתרחשות לקראת ובמהלך חגים, כגון: פורים, יום העצמאות, עיד אל אדחא ורמדאן. על אף האיסור והמגבלות הקיימים כיום בדבר ייצור, יבוא ומכירה של צעצועים מסוכנים, יש בישראל בעיה של ייצור והברחת צעצועים אלה. צעצועים מסוכנים מגיעים לשווקים והם זמינים לרכישה. נוסף על כך, יש בעיה עם מוצרים העומדים בתקן אשר יכולים להיות מסוכנים לילדים המשתמשים בהם שלא על-פי תנאי הבטיחות הנדרשים. הענישה היא שנת מאסר או קנס של 26,000 שקלים לעוברים על החוק.

רשויות ומועצות מקומיות ואזוריות יכולות לעשות רבות למניעת היפגעות ילדים מצעצועים מסוכנים.

נתוני היפגעות ומאפייניהם

מנתוני ארגון 'בטרים' לבטיחות ילדים עולה כי בפורים נרשמה עלייה בפניות ילדים למיון בגין כוויות - פי 3.5 ביחס לשאר ימות השנה.¹ מספר הנפגעים בימי העצמאות כתוצאה משימוש בתרסיסי שלג עומד על מאות². ההערכה היא שכ - 150 ילדים נפגעו בעיניהם בפורים 2007.³

חזיזים, נפצים וחומרי נפץ - ממאגר נתוני 'בטרים' המתעד את תרחיש הפגיעה, סוג הפגיעה, איברים שנפגעו ועוד, עולה כי הפגיעה השכיחה היא כוויות חמורות בידיים, בפנים, בצוואר או בירכיים. תרחיש הפגיעה השכיח הוא התפוצצות פיקות או חזיזים בכיס המכנסיים כתוצאה ממגע כף היד וחיכוךם, ברוב המקרים ללא נוכחות מבוגר. ילדים רבים נפגעים אף מפיקות כתוצאה מחיכוך הפיקות זו בזו בכיס המכנסיים. מגע יד אדם בכיס עלול לחמם אותן עוד יותר ולגרום להתפוצצותן.

תרסיסי שלג - ספריי שלג הוא חומר כימי שעלול לגרום לכוויה כימית בקרנית ובלחמית העין. בדרך כלל הכווייה בעיניים תגרום לאי נוחות, צריבה, ודימוע. במקרים קשים יותר עלול להיגרם נזק לקרנית העין מלווה בכאבים עזים, אי יכולת לפתוח את העין, טשטוש ראייה, ודימוע קשה. ההחלמה מהכוויה עלולה להימשך 3-4 ימים, תקופה ארוכה יחסית הכרוכה באשפוז והשגחה. ישנו גם סיכון לפתח זיהום בקרנית כתוצאה מהכוויה, שיכול להוביל לפגיעה קבועה בראיה.⁴

חקיקה ותקינה

האיסור לייצר, לייבא ולמכור צעצועים מסוכנים נקבע בצו הפיקוח על מצרכים ושירותים (איסור ייצור, יבוא ומכירה של צעצועים מסוכנים), התשמ"ז-1986. הגדרת צעצוע מסוכן בצו: "צעצוע אשר השימוש המקובל בו עלול לגרום למשתמש בו או לבני-אדם אחרים נזק גופני, או לסכן את בריאותם או לגרום להם הטרדה, לרבות צעצוע הפולט אש,

¹ ד"ר מיכל חמו לוטם ואח', היפגעות בקרב ילדים ובני נוער - פניות לחדר מיון שלישוני בשנת 1996, דצמבר 2001, פרסום מס' 1000.

² ד"ר חגי אביזמר (מנהל השירות למחלות הקרנית והמקטע הקדמי: מחלקת עיניים, ביה"ח וולפסון), דוא"ל מתאריך 02.03.08.

³ פרוטוקול ישיבת המועצה הלאומית לקידום בטיחות בית ופנאי 28.01.08.

⁴ ד"ר [חגי אביזמר](#). דוא"ל מתאריך 01.03.08.

משרד החינוך
אגף בכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
הוועדה הבינמשרדית לצעצועים מסוכנים

הצו אוסר ייצור, ייבוא ומכירה של צעצועים מסוכנים בהסתייגות כי הצו לא יחול על צעצועים העומדים בדרישות תקן רשמי ת"י 562 - צעצועים: דרישות בטיחות.

חוק חומרי הנפץ, התשי"ד-1954, אוסר מכירה וקנייה של חומרי נפץ, ובהם חלק מהחומרים המשמשים בצעצועים מסוכנים.

תרסיסי שלג צריכים לעמוד בדרישות תקן ת"י 562. על פי דרישות התקן על התרסיס להיות לא דליק, לא לפגוע בעיניים ועל המיכל להחזיק בלחץ ולא להתפוצץ.

למרות שתרסיסי השלג נמצאים תחת ההגדרה של צעצועים המותרים בשיווק, אחזקה, ייצור ומכירה, ישנה הסכמה בקרב המועצה הלאומית לביטחון בית ופנאי של משרד הבריאות והממונה על התקינה המשרד התמ"ת לגבי הצורך באיסור מוחלט על ייבוא ייצור ושיווק תרסיסי שלג.⁶

חקיקה עירונית

בערים שונות האיסור מעוגן גם בחקיקת משנה, למשל בחוק עזר לירושלים (צעצועים מסוכנים), התש"ך-1959. חוק העזר אוסר בין השאר, על ייצור צעצועים מסוכנים או מכירתם ועל הפעלת צעצוע מסוכן, אלא על פי היתר מאת ראש העירייה ובהתאם לתנאי ההיתר.⁷

בשנת 2005 יזם הממונה על התקינה ניסיון לאסור הפצת ספריי שלג על פי חוק עזר של רשויות מקומיות. הדבר כבר נעשה במספר רשויות מקומיות: כך, לדוגמה, כבר בשנת 2004 התנתה עיריית נס ציונה את מתן הרישיון למכור ברוכלות ביום העצמאות בהתחייבות כתובה מצד המבקשים שלא ימכרו תרסיסי שלג.⁸ המלצות דומות ניתנו ב-2007 לקראת פורים.⁹

הנחיות משרד החינוך

משרד החינוך פרסם נוהל בטיחות בחגיגות ואירועים בית ספריים בפורים. ההנחיות מפורטות וכוללות, בין היתר, איסור להביא למוסד החינוכי צעצועים מסוכנים ולהשתמש בהם, איסור להביא תרסיסי שלג והנחייה למנהלים לקיים פעולות הסברה בקרב התלמידים באשר לסיכונים הקשורים בחג הפורים ואת הדרכים למניעתם.

לסיכום, ניתן לחלק צעצועים מסוכנים לשני סוגים:¹⁰

⁵ אתר משרד התמ"ת, <http://www.moit.gov.il/NR/exeres/54DC1B30-9EE2-410B-A7D7-57F744EC4014.htm>, תאריך כניסה: 2 בפברואר 2009.

⁶ אתר משרד התמ"ת: <http://www.moital.gov.il/NR/exeres/9DD40E70-23A9-4B7C-81C8-5FB47A5363DE.htm> וכן: פרוטוקול ישיבת המועצה הלאומית לקידום בטיחות בית ופנאי 28.01.08.

⁷ אתר משרד התמ"ת:

<http://www.moital.gov.il/cmsTamam/InternalPage.aspx?FRAMELESS=false&NRNODEGUID=%7b57EB944E-53F6-44F5-AC24-DD750030BAC8%7d&NRORIGINALURL=%2fNR%2fexeres%2f57EB944E-53F6-44F5-AC24-DD750030BAC8%2ehtm&NRCACHEHINT=Guest#a3> תאריך כניסה: 2 בפברואר 2009.

⁸ אתר משרד התמ"ת: <http://www.moital.gov.il/NR/exeres/9DD40E70-23A9-4B7C-81C8-5FB47A5363DE.htm>

⁹ אתר משרד התמ"ת: <http://www.moit.gov.il/NR/exeres/99254C12-F4DE-4A67-B0C7-83F7108A3E75.htm>

¹⁰ מר גלעד נתן, "אכיפת האיסור לייבא ולמכור צעצועים מסוכנים, להחזיק בהם ולהשתמש בהם", הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 8 באפריל 2008.

משרד החינוך
אגף בכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
הוועדה הבינמשרדית לצעצועים מסוכנים

1. צעצועים בעלי תקן רשמי ת"י 562, העומדים בתנאי התקן, ואפשר לפקח על תנאי מכירתם ואחזקתם לפי כללי האכיפה בחוק התקנים (סעיפים 9-10), אך יש בהם סכנה כאשר נעשה בהם שימוש חורג או שימוש שלא לפי הוראות הבטיחות.
2. צעצועים שתקן 562 אינו חל עליהם. צעצועים אלו מוגדרים כצעצועים מסוכנים, והטיפול בהם לפי צו הפיקוח.

אכיפה

הפיקוח על מכירה של צעצועים מסוכנים

אנשי משרד התמ"ת, בשיתוף המשטרה, גורמי פיקוח עירוניים ומשמר הגבול, ממונים על האכיפה על בסיס מודיעין משטרת ודיווחים המגיעים למשרד. האכיפה מתחילה כמה שבועות לפני חג פורים, חודש הרמדאן ויום העצמאות. מי שנתפסים וברשותם צעצועים מסוכנים צפויים לענישה מנהלית ופלילית. במסגרת הענישה המנהלית ניתן לשלול רשיון עסק ממי שנתפס וברשותו צעצועים מסוכנים המיועדים למכירה; במסגרת הענישה הפלילית מעמידים לדין את מי שנתפסו מוכרים צעצועים מסוכנים או מחזיקים בהם לצורך מכירה. העונשים הנגזרים על מי שהורשעו בשיווק צעצועים מסוכנים הוא קנס או מאסר על תנאי.¹¹

הוועדה הבין-משרדית לצעצועים מסוכנים

תפקידי הוועדה לקבוע אם צעצוע הוא צעצוע מסוכן או אפשר לעשות בו שימוש מסוכן; להנחות את הרשויות המטפלות בנושא צעצועים מסוכנים ולתאם את עבודתן המשותפת בנושא; ליזום פרסומים והסברה בנושא; ליזום חקיקה ונוהלי עבודה בנוגע לצעצועים מסוכנים. בוועדה חברים אנשי משרד התמ"ת (היחידה לסחר פנים, מינהל מוצרי צריכה, הפיקוח על העבודה ונציגי המחוזות), ונציגי משרד החינוך, המשרד לביטחון פנים (המשטרה), משרד האוצר (המכס), משרד הבריאות, מכון התקנים וארגון 'בטרם' לביטחון ילדים.¹²

הסברה בנוגע לצעצועים מסוכנים

השימוש בתרסיסי שלג, נפצים, חזיזים וכדומה נפוץ ביותר. ילדים ובני נוער רוכשים לעצמם צעצועים מסוכנים באופן עצמאי והורים רבים אף רוכשים עבור ילדיהם צעצועים אלו. הציבור הרחב אינו מודע באשר לסכנות הטמונות בשימוש בצעצועים אלו. ישנה חשיבות רבה לעריכת פעולות הסברה בקרב אנשי מקצוע, הורים וילדים.

המסרים העיקריים הם: מונעים מהילדים להשתמש בצעצועים מסוכנים.

- אסור להשתמש בכלי ירייה או אקדחים הדומים לכלי נשק אמיתי.
- אסור להשתמש בחזיזים, טילים, כדורי נפץ ואבקות שריפה מכל סוג.
- אסור להשתמש בזיקוקי דינור (למעט מפעיל מוסמך).
- אין לאחסן פיקות (קפצונים) בכיסים מחשש להתפוצצות ופגיעה.
- צעצועים מותרים לשימוש: צעצוע מסומן על פי חוק בעברית ופרסומו כולל: פרטי היצרן או היבואן, הוראות שימוש, אזהרות והגבלות גיל.
- מוצר שנרכש אצל רוכל/סוחר בדוכן ברחוב שאינו מוכר, מסוכן ואין להשתמש בו.

¹¹ מר גלעד נתן, "אכיפת האיסור לייבא ולמכור צעצועים מסוכנים, החזיק בהם ולהשתמש בהם", הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 8 באפריל 2008.
¹² ש.ם.

משרד החינוך
אגף בכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
הוועדה הבינמשרדית לצעצועים מסוכנים

ניתן לפנות למשרד התמ"ת לקבלת עלונים ופוסטרים בנושא (או לדווח על מכירה או שימוש בצעצוע מסוכן):

ירושלים טל. 02-6667922 פקס: 02-6231581

תל-אביב טל. 03-5125393 פקס: 03-5125346

חיפה טל. 04-8631055 פקס: 04-8671668

באר שבע טל. 08-6264750 פקס: 08-6264760

מידע נוסף ניתן לקבל:

באתר משרד התמ"ת, הוועדה לצעצועים מסוכנים

<http://www.moital.gov.il/CmsTamat/Rsrc/Tzazuim/Tzazuim.html>

ובמוקד המומחים של 'בטרים' טל. 03-9263111 מייל: telecenter@beterem.org, ובאתר www.beterem.org

קריאה לפעולה לרשויות המקומיות

על קובעי המדיניות ברשויות המקומיות לנקוט פעולות אלו על-מנת לצמצם את היפגעותם של ילדים מצעצועים מסוכנים:

חקיקה:

- חקיקת חוק עזר הקובע איסור מכירת תרסיסי שלג והתניית מתן הרשיון למכור ברוכלות בחגים בהתחייבות כתובה מצד המבקשים שלא ימכרו תרסיסי שלג.

אכיפה:

- עריכת מבצעי אכיפה נרחבים, בעיקר לקראת חגים בהם ישנו שימוש גובר בצעצועים מסוכנים בקרב בעלי עסקים ומפיצים.
- פיקוח קפדני על הוראת משרד החינוך בדבר איסור הכנסת צעצועים מסוכנים למוסדות חינוך ואיסור על הכנסת צעצועים מסוכנים למוסדות ציבור אחרים.

חינוך והסברה:

- פנייה למשרד התמ"ת לקבלת עלונים ופוסטרים בנושא.
- עידוד סוכני שינוי, בהם בתי ספר, מתנ"סים, מרכזים קהילתיים ומוסדות ציבור אחרים, להזמין, לתלות ולהפיץ את חומרי ההסברה ולעודדם לערוך הסברה פעילה בנושא בקרב התלמידים והוריהם.
- קידום תוכניות להעברת מסרים ולהעלאת רמת הידע והמודעות בקרב קהלי-יעד מגוונים: הורים, מטפלים, מחנכים וילדים, באמצעות מערכת החינוך והבריאות.
- הפצת מידע בדבר הסיכונים הכרוכים בשימוש בספריי שלג ובצעצועים מסוכנים באמצעים השונים העומדים לטובת הרשות המקומית, ביניהם מקומונים, לוחות מודעות עירוניים, טפסים הנשלחים לבתי התושבים כגון דרישות תשלום ארנונה ועוד.
- בערים בעלי אוכלוסייה דתית – הפצת המידע באמצעות אנשי דת כגון רבנים או אימאמים והפצת המידע בבתי כנסת, מסגדים וכנסיות.
- עידוד הציבור לדווח על שימוש ו/או מכירת צעצועים מסוכנים בניגוד לחוק.

רישום, מחקר והערכה:

- רישום מקרי הפגיעה ברשות המקומית ועריכת תחקירי אירוע.